

ÚJRAHASZNOSÍTOTT PROPAGANDA AZ ELSŐ VILÁGHÁBORÚ TANULSÁGAINAK BEÉPÜLÉSE A POLITIKAI PRAXISBA

A történelemtudomány és a szociológia területe a két világháború között figyelt fel rá elsőként, hogy „a nagy háború”-ban soha nem látott jelentőségre tett szert a propaganda. A saját tábor lelkesítése, az ellenfél ellehetetlenítése, a meggyőzés és a befolyásolás, valamint a kontroll alatt tartott információáramlás a háborús taktikák elengedhetetlen részeivé váltak. E felismerések eredményeként születtek meg az 1920-as években az első fontosabb propagandaelméleti és propagandatörténeti munkák.

A két tábor nem tudta a lehetőségeket egyenlő és kielégítő mértékben felhasználni a világháborúban. Míg az Antant oldalán szervezettebb módon alkalmazták a propaganda eszközeit, különösen az Amerikai Egyesült Államok hadba lépése után, addig a központi hatalmak kevésbé koordinált módon nyúltak a befolyásolás egyre népszerűbb és hatékonyabb eszközéhez. A hatékony propaganda közé is keveredtek azonban olyan elemek (pl. az atrocitás propaganda), amelyek hosszútávon károsnak bizonyultak a kibocsátó félre nézve.

A spanyol polgárháború és a második világháború idején főszerepet játszó vezetők és kormányok felismerték, hogy nem követhetik el ismét ugyanazokat a hibákat, mint korábban az elődeik, a jól szervezett propagandaelemeket azonban be kell építeniük a retorikájukba. A vesztes országok döntéshozói között általános vélemény volt, hogy az első világháborúban a harctéren és a propaganda terén is egyaránt alulmaradtak, míg a győztesek számára egyre világosabb volt, hogy az alkalmazott módszerek közül melyeken kell változtatniuk a jövőben.

A rendelkezésre álló infrastrukturális háttér, a szervezettség foka, valamint az irányító személyek motivációi határozták meg, hogy az első világháború során milyen propagandát tudnak alkalmazni a felek, ezek eredménye pedig előrevetítette, hogy az elkövetkező nemzeti és nemzetközi konfliktusok során milyen komponensekkel gyarapodnak a propagandatechnikák.

Lénárt András